

Jak si vybrat školu

Jak si vybrat školu

- Webové stránky ([článek Mareše a Lukase](#))
- Priority školy ([kodex školy](#))
- Inspekční zprávy
  - Ne vždy na stránkách školy
  - Viz [Česká školní inspekce](#) - v [registru inspekčních zpráv](#)
- Seznam všech škol [Ústav pro informace ve vzdělávání](#)

Jak si vybrat školu

- **ŠVP na webu:** [ZŠ Tábořská](#), [Gymnázium Rumburk](#), [Gymnázium Slovanské náměstí Brno](#), [Moravské gymnázium](#)
- Granty
- Hierarchie důvěryhodnosti
- Teorie pískoviště

Alternativní x Inovativní škola

- Alternativní školské koncepty
  - Waldorf
  - Montessori
  - Dalton

- Inovativní školy
  - Zdravá škola
  - OSV
  - Kritické myšlení

Co je didaktika?

Různé náhledy na didaktiku

- teorii vyučování a umění vyučovat
- teorii vzdělávání (19. stol.)
- teorii učení, která napomáhá rozvoji člověka
- teorie vyučování a vzdělávání (Skalková)
- věda, která po teoretické i praktické stránce studuje procesy vzdělávání (Kalhous, Obst, 1998)

Výchova

ÚZKÉ VYMEZENÍ

Výchova mravní, ke správnému chování, k dobrým mravům (formování postojů, vztahů k hodnotám).

ŠIROKÉ VYMEZENÍ

Výchova je záměrné působení na člověka. V pojmu „výchova“ se spojuje vzdělávání i výchova.

Vzdělávání

ÚZKÉ VYMEZENÍ

Učení poznatkům, znalostem, dovednostem.

ŠIROKÉ VYMEZENÍ

Vzdělávání jako celkové kultivování člověka.

Celoživotní učení

- Formální vzdělávání
- Neformální vzdělávání
- Informální učení

Cíle výchovy

- Neill: cílem výchovy je učinit jedince šťastnější, více sebejisté, méně neurotické a méně předpojaté
- Locke: cílem výchovy je naučit jedince popřít svoje touhy a chutě a naučit se sledovat rozum
- Hutchinson: cíle výchovy je kultivace intelektu
- Whitehead: cílem výchovy je získání kulturního vědění a expertního vědění v určitém specifickém směru

Jaká je správná
teorie vyučování?

Vyučování jako ...

1. Umění
2. Aktivita zdravého rozumu
3. Nezasahování
4. Předávání klasického obsahu
5. Vyučování jako zprostředkování
6. Řemeslo / aplikovaná věda
7. Konstruování významu
8. Kooperace
9. Zábava
10. Příprava na praxi

1. Vyučování jako umění

- Komenský (*Didaktika velká*) označuje didaktiku za „všeobecné umění, jak naučit všechny všemu“
- Ježíš, Sokrates, Gándhí
- John Dewey: vyučování je plné intuice, lásky, estetického prožitku

2. Vyučování jako aktivita zdravého rozumu

- Každý má zkušenost z výuky
- Vyučování se nijak neodlišuje od běžného života
- Není nutné se tomu učit

3. Vyučování jako nezasahování

- Jean Jacques Rousseau
- „člověk je od přírody dobrý“
- přírodní růst jedince
- nezasahování, negativní výchova, romantismus
- ideje pro pedocentrismus, alternativní školy

3. Neill: Summerhill

- radikální škola
- antiautoritativní výchova
- nepovinná výuka
- absence disciplinárního opatření
- princip samosprávy
- cílem výchovy je štěstí jedince

UNIVERZITA PARDUBICE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

SUMMERHILL

Model antiautoritativní výchovy

Gabriela ŠTRYNČLOVÁ

Pardubice 2003

[web](#)

[video protesty](#)

4. Vyučování jako předávání klasického obsahu

- Škola selhala, místo učení nabízí trénink a z učitelů se stali trenéři
- Kultivovanost a obecné vzdělání se ztratilo
- Tradice, která byla dobrá, se vytratila a z lidí se stali barbaři

4. Vyučování jako předávání klasického obsahu

- Obsahem výuky má být tradiční a klasické kurikulum
- Konzervativní tendence
- Základem kultury je text
- Udržování běhu společnosti a rozvoj dítěte
- Základní vzdělávání je ze své podstaty formováním těla, myšlení, komunikace a chování jedinců

4. Vyučování jako předávání klasického obsahu

Cíl základního vzdělávání

- základní vzdělávání zabezpečuje sekundární socializaci
- předává kulturní gramotnost, učí myslet a jednat
- zachování dialogu a kontinuity s myšlenkovou tradicí

4. Vyučování jako předávání klasického obsahu

Kultura a kulturní gramotnost je postavena na těchto základech

- literární gramotnost (jazyková, informační)
- sociální gramotnost (hodnoty, ideje)
- přírodovědecká a matematická gramotnost (věda a technika)
- umělecká a estetická sféra
- kultura těla a tělesnosti

5. Vyučování jako zprostředkování

- Thorndike (beh.), Skinner (neobeh.)
- Měření a testování žáků
- Učivo se systematicky rozdělí na malé celky, které jsou předány žákům
- Zapamatování jednotek se zpevňuje opakováním, procvičováním a zkoušením
- Daltonský učební plán

Paradigmata učení

- Behaviorismus
- Kognitivismus, informační psychologie
- Kognitivní konstruktivismus
- Sociální konstruktivismus

	Behaviorismus	Kognitivismus, informační psychologie	Kognitivní konstruktivismus	Sociální konstruktivismus
Pojetí poznání	univerzální, objektivní, nezávislé na poznávajícím	univerzální, objektivní, ale ovlivněné předchozí znalostí poznávajícího	individuálně konstruované, „objektivní“, ale závislé na úrovni vývoje inteligence	sociálně konstruované, „subjektivní“, distribuované mezi různé jedince
Metafora žáka	velké nádraží s mnoha výhybkami	počítač	naivní vědec	učeň u mistra
Definice učení	změna projevů chování	osvojení nových způsobů zpracování informace	osobní nalézání smyslu	vnikání do kultury určitých společenství

	Behaviorismus	Kognitivismus, informační psychologie	Kognitivní konstruktivismus	Sociální konstruktivismus
Průběh učení	vytváření spojení mezi podněty a reakcemi	přenášení informace z krátkodobé do dlouhodobé paměti	řešení problémů, asimilace, akomodace poznatkových struktur	dialog s experty a vrstevníky, konfrontace názorů, stanovisek
Učitel je	zdroj informací	manažer	facilitátor	spolupracovník
Metoda a strategie vyučování	rozčleň učivo, vylož, předveď, zpevni žádoucí návyky procvičením, poskytni ihned zpětnou vazbu	vytvoř informačně bohaté prostředí; předveď, jak expert s informacemi pracuje	vyvolej pocit rozporu mezi stávajícím pojetím žáka a novou zkušeností a pomoz mu obnovit novou, lepší rovnováhu	podílej se spolu s žáky na konstruování reality prostřednictvím diskuse o dosavadních pojetích
Činnost žáka	co nejpřesněji opakuje poznání předávané autoritou; naslouchá a sleduje	provádí mentální operace s informacemi, rozvíjí reprezentace a automatizuje scénáře	získává zkušenost s realitou prostřednictvím činnosti; asimiluje informaci	vytváří realitu sociální i fyzickou činností; se spolužáky a učiteli tvorí autentické produkty

6. Vyučování jako konstruování významu

- Proti transmisi
- Jedinec sám konstruuje význam a smysl, když aktivně pracuje
- Soubor teorií, které se dnes nejvíce vyvíjí

Jean Piaget (1896-1980)

- Biolog, psycholog

Otázky

- Jak se poznání vyvíjí?
- Jak se učí dítě?

- Organismus usiluje o rovnovážný vztah

Lymnaea stagnalis

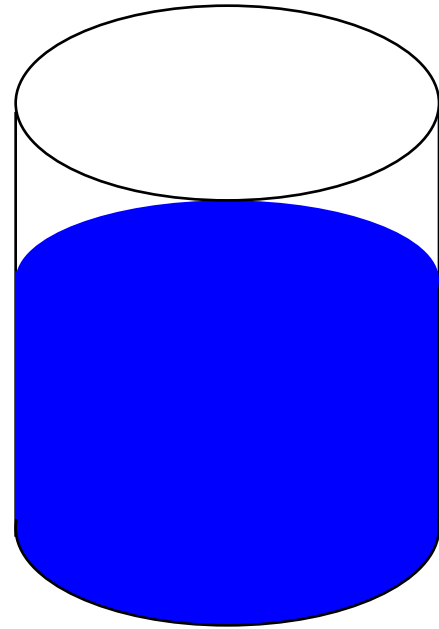
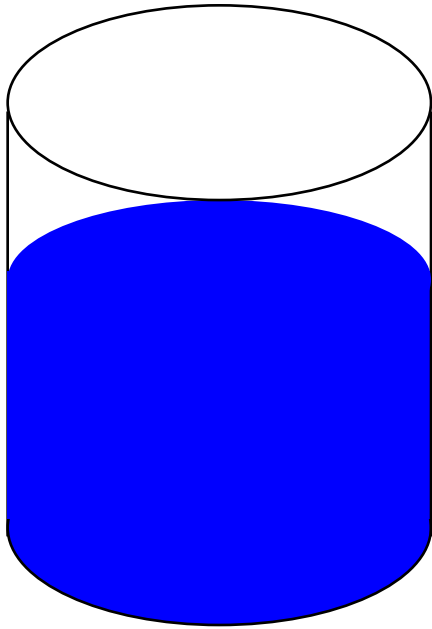
Jean Piaget

- Rovnováhy je dosaženo skrze
  - Asimilaci
  - Akomodaci
  - Příklad: nestálost objektů
- Konstrukce poznání

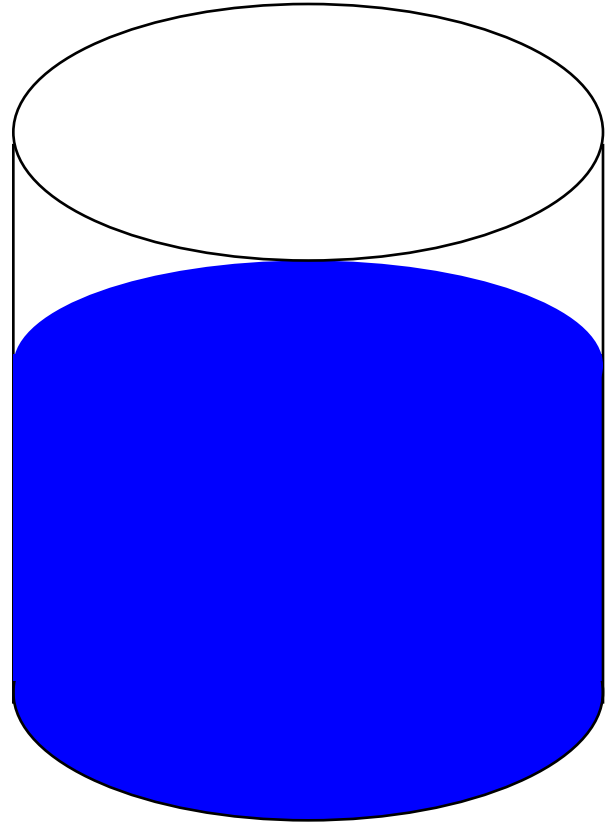
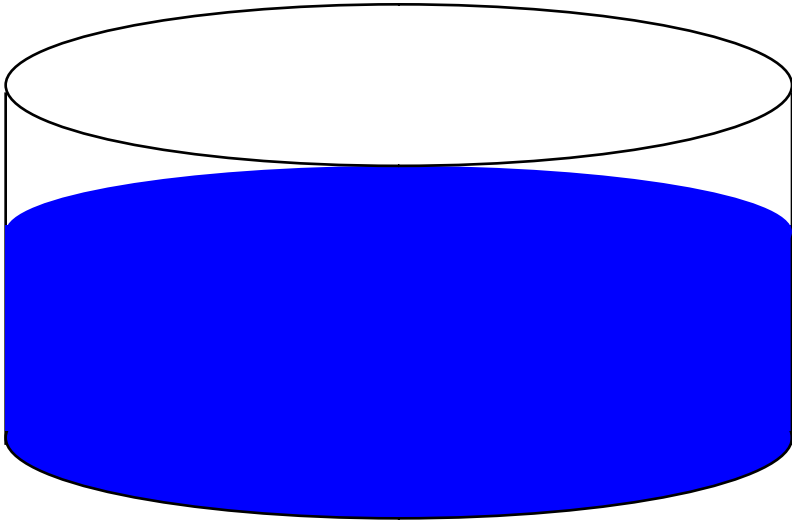
Vývoj kognitivních operací

Přibližný věk	Stadium	Charakteristika
0-2	Senzomotorické	Dítě si rozvíjí koncept stálosti objektů a schopnost učit se z mentální reprezentací. Dítě je tedy zprvu egoistické a konkrétní. Objekt nezmizí, když se na něho přestanou dívat (9 měsíců).
2 - 7	Předoperační	Myšlení dětí je egocentrické, postrádají pojetí konverzace. Centrace.
7 - 11	Konkrétní operace	Získávají pojetí konverzace, nemají schopnost abstraktního myšlení, nedokáží testovat hypotézy. Zachování množství.
Začátek kolem 11, 12	Formální operace	Dítě začíná mít schopnost abstraktního myšlení. Ale k tomu, aby ji získalo, potřebovalo konkrétní zkušenosti.

zdroj: Piaget & Inhelder (1968).

Přechod od jednoho stadia k druhému

- zrání
- učení, poznávání
- interakce s prostředím
- rovnovážný vztah

Vygotskij: Zvnitřnění sociálních interakcí

„každá psychická funkce se v kulturním vývoji dítěte objevuje na scéně dvakrát, ve dvou plánech – nejprve v sociálním, potom v psychologickém, nejprve mezi lidmi jako kategorie interpsychická, potom uvnitř dítěte jako kategorie intrapsychická“ (1978, s. 121)

Vygotskij: Zóna nejbližšího vývoje

Co dítě
nebude
umět

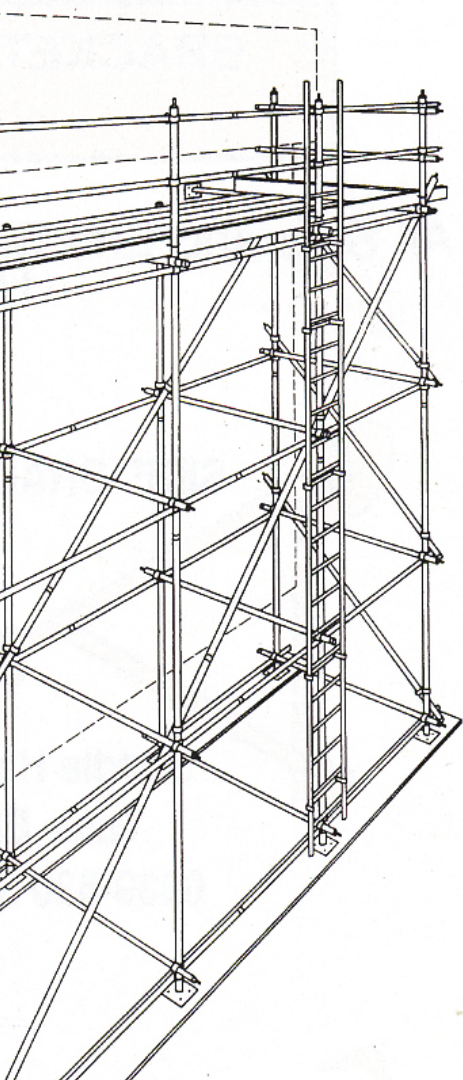
Co
dítě
umí

ZNV
Co se dítě
naučí

Definice ZNV

vzdálenost mezi aktuálním stupněm rozvoje (založeném na samostatném vývoji) a potenciálním stupněm rozvoje, který je podmíněn vedením dospělého nebo spoluprací se schopnějšími vrstevníky

Koncepce lešení (Bruner)

Lešení (*scaffolding*):

Proces, který umožní dítěti nebo začátečníkovi řešit problém, splnit úlohu nebo dosáhnout konkrétního cíle, který přesahuje hranice neasistovaného úsilí.

V hodině dějepisu se učitelka ptá, jaká byla poslední věta chodského vůdce Koziny před popravou.

U: Jak řekl tu větu, když ho věšeli?

Ž: Lo-

U: No? *(hledí jen na vyvolaného žáka)* Lomikare...

Ž: Lomikare, do roka a do dne...

U: ...se spolu se... *(2s)* sejdem na božím?

Ž: Soudě.

U: Soudě, ano.

U: Takže umělci, herci necháme tady pod tím. Ještě něco vás napadá?

Ž: Výstava.

U: Výstava. To tam ještě nemáme? (*píše na tabuli „výstava“*)

Ž: Sportovci.

U: Tak já ty umělci plus sportovci. (*ke slovu „umělci“ připisuje znamínko plus a slovo „sportovci“*) Ještě něco?

Ž: MTV.

U: MTV, ták. (*nepíše*) Já to ukončím. Něco mně tam chybělo.

Ž: Škola.

U: Něco mně tam chybělo. Škola, no. (*krčí rameny*)

Ž: Posilovna.

ŽŽ: (*šum, učitelka se směje*)

U: No.

U: A teď, ještě než začneme psát, budete ho vypracovávat dvakrát. Jednou ... chci, aby byl použit pro dospělé, to bude poprvé, to bude ten jednodušší, *(pomalu)* no možná, možná jednodušší, protože při tom tam budete muset používat naprosté odborné výrazy, které znají jenom dospělí. Gabčo, prosím, abys to vnímala. *(Ukáže na žákyni.)*

Ž Gabča: Vždyť já to vnímám.

U: A druhý, *(2 s)* druhý tento výklad abyste mi popsali pro děti. To znamená, budete muset zjednodušit jazyk tak, aby tomu každý rozuměl.

Ž Petr: Ale já myslím, že pro ty děti to bude snazší.

Ž Katka: Polopaticky.

U: Jo, tak dobře, jestli myslíte. První, který vytvoříte, bude pro dospělé. Pohyb planet ve vesmíru. Jakým způsobem to funguje. Mělo by to mít, mělo by to mít svůj řád, udělejte si pořádek, to znamená, jakým způsobem si to připravíte, jestli formou osnovy, Gabčo, dej mi žákovskou knížku na stůl, jo?

Ž Katka: A musíme tam mít osnovu?

U: Jestli tam musí být napsaná ta osnova? Nemusí, nemusí. Jestli si to připravíte v hlavě, je mi to docela jedno, ale chci, aby to mělo ucelené myšlenky, podívejte se zpátky, znovu na, na to, co jsme si napsali o výkladu. *(2 s)* Nezapomeňte, že ty odborné texty, že ty odborné výrazy, které jsme si sepsali, bychom měli použít. *(Ukazuje na termíny vypsané na tabuli.)*

Ž Filip: Můžeme...

U: Nemusíte všechny, ale zkuste co nejvíce z nich.

Ž Michal: Pane učiteli, ví ty děti, co je to plyn?

U: Prosím? *(Jde k žákovi.)*

Ž Michal: Plyn, jestli ví, co je to plyn.

U: Aha, tak to si myslím, že neví.

Ž Petr: Pane učiteli, kolik je tomu dítěti, kterému to píšu?

U: Prosím? *(Opře se u okna.)*

Ž Petr: Kolik je tomu děcku, kterému to píšu?

U: Tak dejme tomu, dejme tomu, že tomu dítěti může být tak ... osm let.

Ž Nikola: Ježiš, to je jako moje sestra.

U: Sedm, osm let mu může být.

Ž Petr: A umí to tvoje sestra?

Ž Katka: Ví už tvoje sestra, co je to Slunce?

Ž Nikola: Jo, tak co to je Slunce, ví.

Ž Michal: A ví, co to jsou planety tam nahoře?

Ž Nikola: Planety, to ví.

Ž Petr: A jak jdou za sebou?

Ž Nikola: No to neví, ale ví jejich názvy, ale neví, jak jsou za sebou.

Znaky konstruktivistické výuky

Murphyová (1997)

1. Učivo je předkládáno z různých hledisek, učitel využívá různých metod pro prezentaci učiva.
2. Cíle a plány pochází přímo od žáků nebo jsou stanoveny ve spolupráci s učitelem.
3. Učitel je v roli mentora, průvodce, facilitátora a tutora, tedy toho, kdo vyučuje, pomáhá překonat obtíže, připravuje, naznačuje, poskytuje fakta. Učitel uplatňuje takový styl řízení, který je protipólem přikazování a kontroly.

Znaky konstruktivistické výuky (2)

4. Žáci aktivně sledují a řídí vlastní kognitivní činnost – vědí co umí, jak se to učí a proč.
5. Učení je orientované na žáka, který je ve výuce hlavním činitelem.
6. Učební situace, techniky, obsah, a úkoly reprezentují přirozenou komplexnost reality světa – autentické činnosti odrážejí skutečné životní situace.

Znaky konstruktivistické výuky (3)

7. Zdůrazňuje se konstrukce znalostí a ne reprodukce.
8. Individuální poznání žáka se proměňuje díky vyjednávání, spolupráci a sociální zkušenosti – díky kooperativnímu učení.
9. Žákovy předchozí znalosti, domněnky, názory a stanoviska jsou zahrnuty do (re)konstrukčního procesu.

Znaky konstruktivistické výuky (4)

10. Klade se důraz na řešení problémů jako na didaktickou metodu, při které se zapojuje myšlení vyššího řádu a dochází k hlubokému porozumění.
11. Chyba je respektována, zprostředkuje příležitost pro vhled do žákových předchozích znalostí – s chybou se pracuje.
12. Zkoumání je využíváno jako nejlepší přístup k povzbuzení studentů k nezávislému získávání znalostí a dosahování cílů.

Znaky konstruktivistické výuky (5)

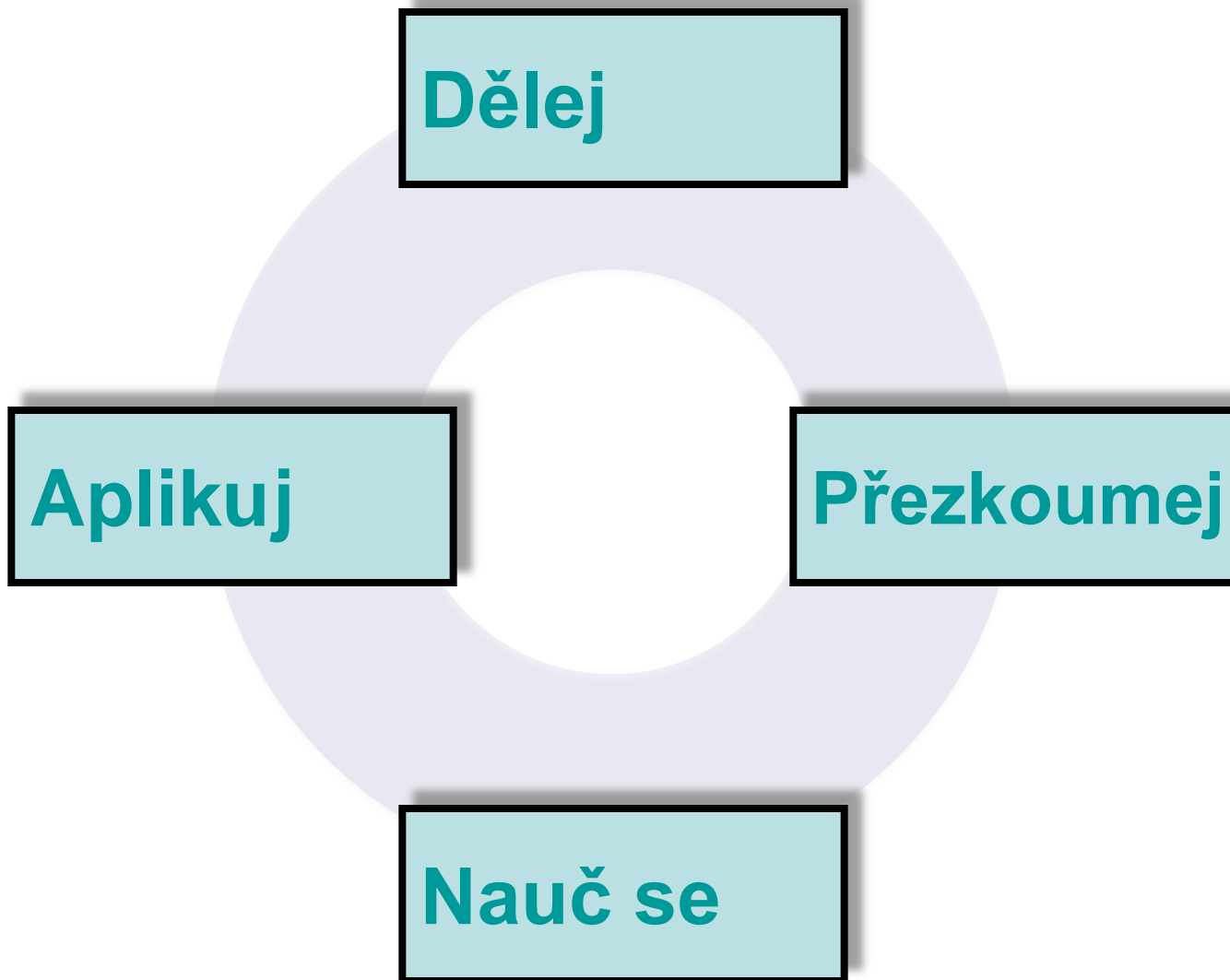
13. Žáci mají příležitost k „učňovskému učení“ (jednota praktických úkolů a rozvoje schopností a znalostí za pomoci učitele).
14. Jednota znalostí je reflektována v zaměření na vztahy mezi známými pojmy a na mezipředmětové vztahy v souvislosti s novým učivem.
15. Učitel upřednostňuje kooperativní učení, aby žáci měli možnost vnímat alternativní názory – úkoly musí být takové, aby umožňovaly kooperativní činnosti.

Znaky konstruktivistické výuky (6)

16. Žákům je poskytována pomoc při překonávání limitů svých schopností – podpůrná rozvíjející výuka.
17. Hodnocení je komplexní, předmětem je široké spektrum žákovských produktů.
18. Primární data zprostředkovávají odkaz na reálný svět a jeho souvislost s učivem.

Konstruktivistické učení

Kritika konstruktivismu

- kritika vývojové a stupňovité lidské inteligence
- tvrzení, že učení je aktivní, není tak radikální, jak by se mohlo zdát, protože jakékoliv učení je aktivní
- kritika Glasersfeldova skepticismu: některé formy poznatků jsou opravdu jen dočasné a omezené, ale to ještě neznamená, že nejsou zjišťovány objektivními metodami

7. Kritické myšlení

- Vzdělávat znamená učit děti myslet
- Kritické myšlení by mělo být **formální** povahy, to znamená nevázat se na obsahy, jde pouze o rozvoj struktury myšlení
- Žádná kritika společnosti

7. Kritické myšlení

Kritické myšlení

- zkoumání a ověřování všech tvrzení, která jsou předkládána k přijetí
- Nezávislé myšlení
- Produktivní myšlení
- Nestačí se naučit číst a psát

7. Kritické myšlení

Třífázový cyklus učení (EUR)

- **Evokace:** studenti vyjadřují svoje znalosti a neznalosti tématu
- **Uvědomění si významu:** konfrontace studentova původního konceptu daného tématu se zdrojem nových informací
- **Reflexe:** studenti přeformulují své chápání tématu pod vlivem nových informací

7. Kritické myšlení

- Tomková, Anna. *Program Čtením a psaním ke kritickému myšlení v primární škole*. Praha: UK, 2007. 98 s.
- Fisher, Robert. *Učíme děti myslet a učit se*. Praha: Portál, 2004. 172 s.

www.kritickemysleni.cz/

8. Kooperativní učení

Je založeno na principu spolupráce při dosahování cílů. Výsledky jedince jsou podporovány činností celé skupiny a celá skupina má prospěch z činnosti jednotlivce. Základní pojmy kooperativního vyučování jsou sdílení, spolupráce a podpora

Kasíková 1997

8. Freinetova moderní škola

- sociální učení ve skupinách
- volný text
- školní tiskárny
- korespondence
- kritika zúžení dítěte na racionální bytost

8. Výzkumy kooperativního učení

Kooperativní výuka je efektivní, když

- odměna za práci navíc
- každý žák má svoji zodpovědnost
- interakce tváří v tvář
- pozitivní vzájemná závislost
- úkoly mají více než jedno řešení

8. Teorie kooperativního učení

- Kasíková, Hana. *Kooperativní učení, kooperativní škola*. Praha: Portál, 1997.
- Kasíková, Hana. *Učíme se spolupráci spoluprací*. Kladno: AISIS, 2005.

9. Vyučování jako zábava

- Neil Postman: *Ubavit se k smrti* (1985, česky 1999)
- Z výchovy a vzdělávání se stává zábava
- seriál *Sezame, otevři se* (1969)
- TV neučí, baví
- Mizení dětství
- Ne Orwellovo *1984*, ale Huxleyho *Konec civilizace*

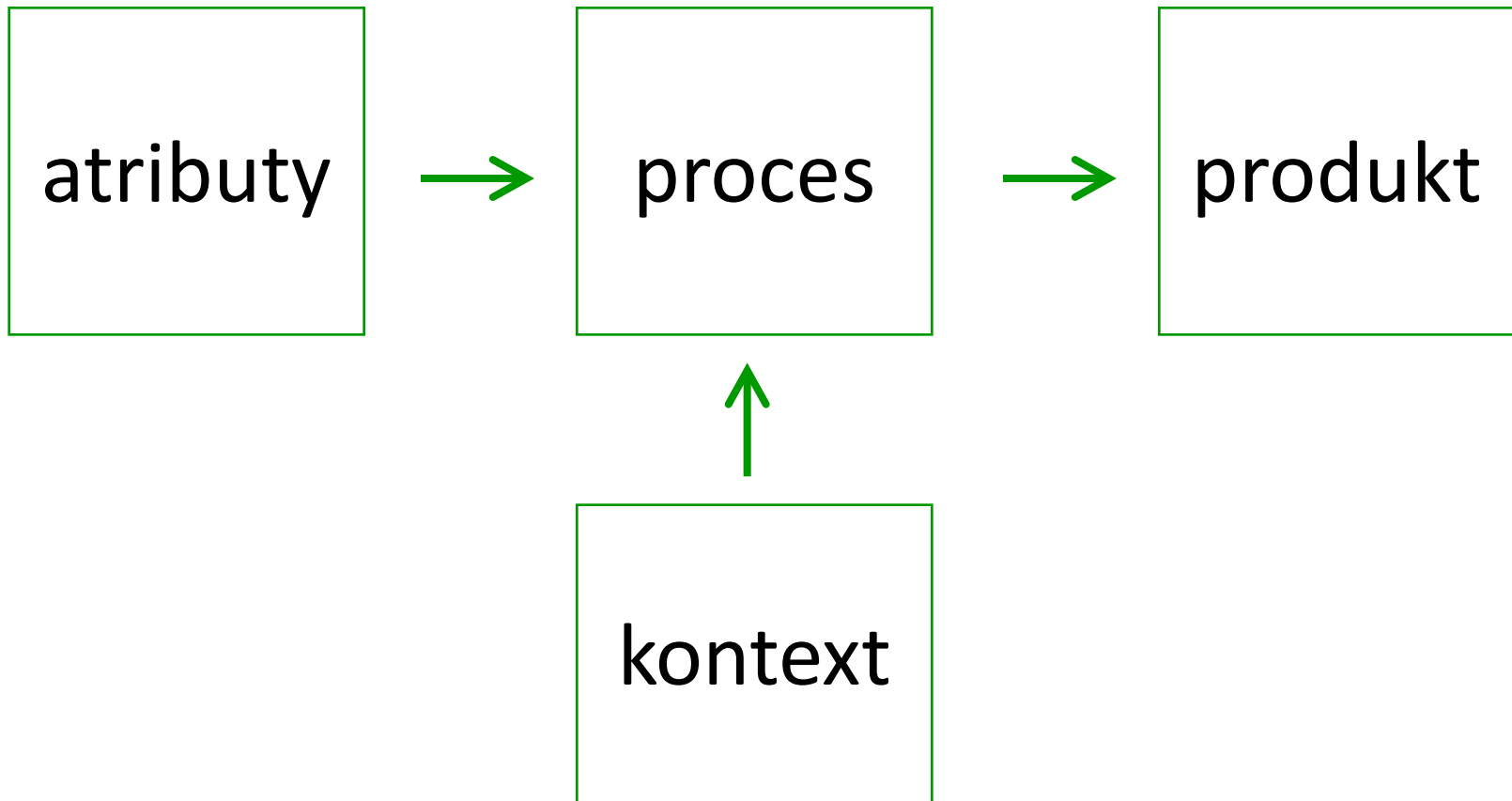
10. Vyučování jako příprava na praxi

- *„Co je soukromé, je dobré, co je veřejné, je špatné“* (neoliberalismus)
- Orientace na konkurenceschopnost
- Efektivita, evaluace, akontabilita
- Vzdělání je zboží
- Redukce hodnot
- Rozmanitost a tvořivost x kognitivním operacím

Povaha didaktiky

- Preskriptivní teorie (návod)
- Racionalistické teorie (plán)
- Reflektivní teorie (reflexe učitele)

Deskriptivně-korelačně-experimentální cyklus

Povaha didaktiky

- Preskriptivní teorie (návod)
- Racionalistické teorie (plán)
- Reflektivní teorie (reflexe učitele)

Tylerův princip

Ve 40. letech 20. století Ralph Tyler položil 4 otázky, které se vztahují na cíle vzdělávání a jsou dodnes používány:

1. Jaké pedagogické cíle by měla škola naplňovat? (účel)
2. Prostřednictvím jakých výukových aktivit by měly být tyto cíle realizovány? (výběr výukových aktivit)
3. Jak mohou být tyto výukové aktivity co nejlépe provedeny, organizovány? (organizace)
4. Jak můžeme zjistit, zda-li a v jakém rozsahu jsou cíle naplněny? (evaluace)

Povaha didaktiky

- Preskriptivní teorie (návod)
- Racionalistické teorie (plán)
- Reflektivní teorie (reflexe učitele)

Reflektivní teorie

Reflektivní cyklus, někdy též označován jako akční cyklus (*action cycle*), se skládá z následujících kroků

1. začíná otázkou Jak zlepšit tento edukační proces?
2. setkávám se s obtížemi, když moje edukační hodnoty nejsou v praxi naplňovány a zažívám jejich opak
3. představuji si způsoby překonání těchto obtíží
4. jednám na základě vybraného řešení
5. hodnotím výsledek svého jednání
6. měním obtíže, myšlenky a jednání ve světle svého hodnocení

